

Asia: VN/30326/2022

Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja poikkeaminen; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kymenlaakson liitto kiittää lausuntopyynnöstä koskien työryhmän mietintöön perustuvaa hallituksen esitystä eduskunnalle vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain muuttamisesta. Tavoite on asettaa vesienhoidon ympäristötavoitteet sitoviksi EU-sääntelyn mukaisesti ja täsmentää ympäristötavoitteisiin liittyvää heikentämiskieltoa vastaamaan paremmin EU-oikeuden nykyistä tulkintaa. Tavoitteena on myös mahdollistaa vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeaminen uuden hankkeen tai toiminnan vuoksi osana lupamenettelyä vesienhoidon suunnittelun ulkopuolella. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää ja ajantasaistaa vesienhoidon tavoitteiden saavuttamisen määräajan pidentämistä ja alennettuja tilatavoitteita koskevia säännöksiä vastaamaan paremmin vesipuitedirektiiviä.

Kymenlaakson liitto katsoo, että ehdotetut muutokset ovat perusteltuja ja tarpeellisia. HE:n luonnokseen sisältyy kuitenkin joitakin ongelmallisia kohtia. Näitä ovat mm. vesien tilan mahdollinen heikkeneminen, hajakuormituksen merkittävien päästöjen rajaaminen lakimuutosten ulkopuolelle, uuden hankkeen tai toiminnan ja kestävän kehityksen mukaisen toiminnan määrittely, sekä ilmastonmuutoksen vaikutusten yhä suurempi vaikutus vesistöjen tilaan tulevaisuudessa.

HE:n luonnoksen mukaan ehdotettujen lakimuutosten vaikutuksia ovat mm. lupamenettelyn sujuvoittaminen ja ennakoitavuuden lisääntyminen. Ympäristötavoitteista poikkeamisen arvioidaan koskevan vuosittain enintään viittä hanketta. Yrityksiin kohdistuvien vaikutusten osalta todetaan, että vaikutukset liittyvät etenkin yrityksen toimialaan ja vesistövaikutusten suuruuteen. Toimialoja, joihin vaikutuksia arvioidaan kohdistuvan, ovat akku-, kemian-, elintarvike-, metsä- ja mineraaliala. Viimeistä lukuun ottamatta kaikki luetellut toimialat ovat merkittäviä toimijoita Kymenlaaksossa. Lisäksi vaikutuksia voi kohdistua myös jätevesien käsittelyyn, turvetuotantoon ja kalankasvatukseen.

Kielteisiksi ympäristövaikutuksiksi mainitaan mm. se, että poikkeaminen ympäristötavoitteista voi lisätä uusien hankkeiden aiheuttamia haitallisia vaikutuksia vesiin. Merkittävimmät poikkeamisesta aiheutuvat haitalliset vaikutukset kohdistuisivat pintavesien hydrologis-morfologisiin tekijöihin, joita ovat mm virtausolot, veden korkeus, pohjan ja rantavyöhykkeen rakenne sekä pintaveden yhteys pohjaveteen.

Näillä muutoksilla on välillisiä vaikutuksia ekologiseen tilaan, erityisesti pohjaeläimiin, vesikasvillisuuteen ja kalastoon. Pilaamista aiheuttavien hankkeiden päästöt saisivat vaikuttaa vesimuodostumien fysikaalis-kemiallisiin tekijöihin, kuten ravinnepitoisuuksiin, lämpötilaan, happioloihin, happamuuteen ja suolaisuuteen. Nämä voivat välillisesti aiheuttaa muutoksia biologisiin tekijöihin.

Fyysisiä muutoksia vesistöihin voivat aiheuttaa mm. vesi- ja merituulivoima-, tulvasuojelu- ja vedenotto-, kaivos- ja vesiliikenteeseen liittyvät hankkeet. Poikkeaminen mahdollistaisi myös vesien, soiden ja pilaantuneen maaperän kunnostushankkeita, joilla voisi olla tilapäisiä haitallisia vaikutuksia vesien tilaan, mutta joiden tavoitteena olisi vesien ja ympäristön tilan parantaminen.

Kokonaan uusien vesivoimalaitosten rakentaminen ei ole nykytilanteessa perusteltua. Suomessa on jo useita vuosia pyritty poistamaan vaellusesteitä, mitä on tuettu myös julkisella rahalla. Tätä kehitystä tulee tulevaisuudessa vahvistaa, eikä poikkeamista tule sallia kokonaan uuden vesivoimalaitoksen rakentamiseksi. Esimerkiksi Kymenlaakson maakuntakaavan 2040 koko maakuntaa koskevan suunnittelumääräyksen mukaan maankäytön tarkemmassa suunnittelussa tulee luoda edellytyksiä vaelluskalakantojen luontaiselle lisääntymiselle jokialueilla.

Pintavesien heikentämistä aiheuttavissa hankkeissa vaikutukset eivät saisi johtaa laatutekijän heikkenemiseen kuin erinomaisesta hyvään tilaan. Luonnon monimuotoisuuden kohdistuvista vaikutuksista todetaan ainoastaan, että ympäristötavoitteiden selkiyttäminen ja vesien hyvän tilan edistäminen turvaavat vesiluonnon monimuotoisuutta. Esitetty poikkeusmenettely mahdollistaisi sellaisten lintuvesien, soiden ja virtavesien kunnostushankkeiden toteuttamisen, joissa hankkeella olisi tilapäisiä vesien tilaa heikentäviä vaikutuksia.

Vesien tilan heikkenemisen osalta poikkeuksen myöntäminen ympäristötavoitteista edellyttäisi, että kaikki käytännössä mahdolliset toimenpiteet tulisi olla toteutettuna vesimuodostuman tilaan kohdistuvan haittavaikutuksen vähentämiseksi, mikä on tärkeä periaate. Lisäksi poikkeusten myöntämisessä tulisi edellyttää myös DNSH-periaatetta, mikä olisi yhdenmukaista muun kansallisen ja EU:n ympäristösäätelyn kanssa.

Lisäksi edellytyksenä on, että hanke on kestävä kehityksen mukainen. Pykälän 2 momentin 2 kohdassa säädettäisiin ympäristötavoitteista poikkeamisen edellytykseksi, että uuden hankkeen tai toiminnan vaikutukset ovat yleisen edun kannalta erittäin tärkeitä tai että uuden hankkeen tai toiminnan vaikutukset ihmisten terveydelle, ihmisten turvallisuuden ylläpitämiselle tai kestäväälle kehitykselle tuomat hyödyt ylittävät 20 a ja 20 b §:ssä säädettyjen tavoitteiden saavuttamisesta ympäristölle ja yhteiskunnalle koituvat haitat. Kymenlaakson liitto katsoo, että molempien ehtojen tulisi täytyä poikkeamisen myöntämiseksi.

Kestävä kehityksen mukaista toimintaa ei ole määritelty, mikä vaikeuttaa ehdotettujen lakimuutosten vaikutusten arviointia. Lisäksi tulisi määritellä, mitä tarkoitetaan uudella hankkeella. Nämä määritelmät ovat keskeisiä, jotta lakimuutosten tavoitteet luovutusympäristön sujuvoittamisesta ja ennakoitavuudesta ovat saavutettavissa. Kymenlaakson liitto katsoo, että ympäristösäätelyn ennakoitavuus ja sujuvuus ovat tärkeitä tekijöitä, kun suuret teolliset toimijat arvioivat toimintojensa sijoittamista eri maiden välillä. Tätä kautta HE:n luonnos edistää Suomen houkuttelevuutta kansainvälisesti.

Lakimuutosten vaikutuksista ilmastomuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen todetaan, että esitetty poikkeusmenettely edistäisi kestävä kehityksen mukaisten hankkeiden ja yleisen edun kannalta tärkeiden hankkeiden toteutumista. Kymenlaakson liitto katsoo, että etenkin

ilmastonmuutoksen sopeutumisen osalta tulisi arvioida, kuinka tulevaisuudessa lisääntyvä hajakuormitus vaikuttaa ympäristötavoitteiden saavuttamiseen ja vesien tilaan yleisesti.

Ilmastokestävä Kymenlaakso -sopeutumis suunnitelmassa on tunnistettu, että talven keskilämpötilan nousu ja sateisuuden lisääntyminen johtavat eteläisessä Suomessa todennäköisesti vesistövalumiin lisääntymiseen etenkin maa- ja metsätaloudesta. Hajakuormituksen lisääntyminen tulevaisuudessa voi alentaa tilaluokituksia nykyisistä, mikä tulisi huomioida myös uusien hankkeiden poikkeamislupia harkittaessa.

Luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien vaikutusten osalta tulisi samaten huomioida, kuinka vesistömuodostumien tilan mahdollinen heikkeneminen vaikuttaisi luonnon monimuotoisuuteen. Etenkin vesimuodostuman tilan heikkenemisen salliminen erinomaisesta hyvään on ongelmallista monimuotoisuuden näkökulmasta.

Rannikkovesien osalta Suomenlahden tilanne on huono. Kymenlaakson alueella rannikkovesien tilanne on pääasiassa tyydyttävä ja välttävä kaupunkien edustalla ja suojaisissa sisälähdissä. Merialuesuunnitelman kehityskuva Suomenlahden alueella vuodelle 2030 on, että Suomenlahden alueella yhteensovitetaan onnistuneesti merellisiä toimintoja vaalien meriympäristön hyvää tilaa, ja että alue on sinisen talouden osaaja erityisesti merilogistiikan ja kestävän matkailun sektoreilla.

Matkailu liittyy Kymenlaaksossa keskeisesti luontoon ja etenkin vesiympäristöön. Kymenlaaksossa on sekä merkittäviä järvi alueita että Suomenlahden rannikko, ja ne ovat merkittäviä vetovoimatekijöitä. Vesi ympäristön tilan parantaminen on keskeistä vetovoiman kasvattamiseksi. Vesi ympäristön tila vaikuttaa myös maakunnan elinkeinojen ja muun toimintaympäristön kehittämiseen.

Esimerkiksi kalankasvatuksen kehittäminen on haastavaa Suomenlahdella rannikkovesien heikentyneen tilan vuoksi. Kymenlaakson maakuntakaavan 2040 koko suunnittelualuetta koskevan määräyksen mukaan alueiden käytön yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja yhteiskunnan toimintojen sijoittelussa on erityistä huomiota kiinnitettävä vesien ekologisen tilan parantamiseen. Kymenlaakson liitto katsoo, että HE:n luonnosta tulee vielä muokata sen varmistamiseksi, että vesi ympäristön suotuisa kehitys taataan myös tulevaisuudessa.

Kymenlaakson liitolla ei ole muuta lausuttavaa asiasta.

Hering Frank
Kymenlaakson liitto

Leino Kaisa
Kymenlaakson liitto